

ПРЕЗИДІЯ РАДИ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ
ВІДДІЛ ІНФОРМАЦІЇ

З МАТЕРІЯЛІВ СТАНОВИЩА
ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ
ДО СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

2

— ЗДА - КАНАДА 1967 —

ДОРОГІ ПОБРАТИМИ!

Даємо Вам в руки першу інформацію про подію дуже важливого значення — Світовий Конгрес Вільних Українців.

По одержанні цього інформаційного матеріалу просимо Вас невідклично зложити Ваш добровільний даток на оплату цього і наступних видань у справі Світового Конгресу Вільних Українців.

Списки жертводавців будуть подані в наступних виданнях.

Датки просимо слати на адресу Референта Гетьманського Фонду Побр. Михайла Чемного на адресу:

Mr. M. Chemnyj
1719 E. Outer Dr. — Detroit 34, Mich. — USA

У СПРАВІ

СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

СТАНОВИЩЕ ПЛЕНУМУ РАДИ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ

(відбувся 2, 3 і 4 вересня 1967 р. в Детройті, Міч. ЗДА)

1. Четверта Сесія Ради Гетьманського Руху гаряче вітає і активно піддержує щире прагнення української еміграції скликати Світовий Конгрес Вільних Українців як найвище авторитетне форум для устійнення напрямних у всебічній Визвольній Акції Вільних Українців як в суспільно-політичній, так і суспільно-громадській діяльнці.

2. Усі постанови і напрямні III Сесії Пленуму Ради ГРуху в справі Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху повністю визнає за правильні і для себе зобов'язуючі.

3. Позатим, на глибоке переконання Ради Гетьманського Руху СКВУ тільки тоді сповнить своє завдання, коли

- а) набуде на правду всеукраїнське, всенациональне обличчя і не піддасться одностороннім впливам тих центральних і крайових установ чи політичних середовищ, для яких властивим є їх власний пріоритет;
- б) коли поза збереженням української біологічної субстанції у широкому світі і створенням сприятливих умов для розросту Української Церкви, плекання національної культури та творчих традицій, основною і найголовнішою метою СКВУ буде вироблення таких напрямних у незакінчених Визвольних Змаганнях, що вели б до воскресіння Християнської, соціально-усправедливленої, свободолюбної України, як національної держави;
- в) коли цю проблему воскресіння Християнської України, як національної держави, СКВУ в'язатиме не з сумнівним з погляду національної держави періодом Центральної Ради, яка не перемогла в собі інтернаціонального світогляду і трагічно розминулася з одвічними законами розвитку Української Землі, — а стане на найтвердіший ґрунт понадтисячелітнього державно-правного легітимізму, закоріненого ще в Києво-Руській державності та від-

повідно до того дійсного легітимізму створить і свій Національно-Визвольний Центр з найширшими компетенціями в ділянці цілого комплексу політично-громадських завдань. Тільки під омофором понадтисячелітного державно-правного легітимізму Руси-України, а не сучасних квазі-легітимних конструкцій світоглядно-інтернаціональних середовищ — СКВУ сповнить свої завдання і виправдає надії українців в дорозі здійснення священних національних ідеалів.

4. Організація Світового Конгресу Вільних Українців і сам Конгрес, на думку Ради Гетьманського Руху, мають пройти під знаком пошанування понадтисячелітньої української державности (а не одної якоїсь фази її з періоду Визвольних Змагань) з відзначенням на широку скалю урядженого 1100-го Ювілею її, що своєю величчю, імпозантністю і розголосом не може поступитися Шевченківським ювілеям. Тільки тоді світова дипломатія і державні мужі ознайомляться з прадавньою метрикою народження української державности, і Україна не буде світити пусткою до січня 1918 р. в уяві тих діячів.

Для них була б зрозумілою роля Руси-України, що як наймогутніша потуга Сходу Європи, по-лицарськи захищала цілий європейський світ від навали кочовничих орд Азії, чим сповняла почесну ролю охоронця європейської культури, цивілізації й правопорядку. А володарі Руси-України, знані, як Великі Князі, Королі і Цісарі всієї Руси, перебуваючи у кровних і споріднених зв'язках з тодішніми династичними родами всенюї Європи, вважали за свій моральний обов'язок європеїзувати дикі московські терени, впродовж віків несучи туди християнство, правопорядок, освіту і прищеплюючи культуру.

5. Щоб одібрати будьякі підстави для світової дипломатії вважати Україну як похідну від Росії, як інтегральну частину Росії, Світовий Конгрес Вільних Українців, як найвище авторитетне політично-громадське форум української еміграції, — мусить відшукати свою метрику й привернути Україні необачно залишену своїм ворогам стару назву своєї Батьківщини — Русь. Ім'я нашої Батьківщини має відповідати історичній дійсності і звучати адекватно засадам хронології: Русь-Україна. Тільки тоді Західній світ впізнає в постаті Руси-України свого давнього величного сусіда, як цей оперуватиме лише йому привалечною метрикою Київської Руси, тільки тоді відкриється очі світові на наш державний пріоритет над Москвою у віках.

На погляд Ради Гетьманського Руху, для такого історичного, переломового значення рішення форум СКВУ міг би бути вповні авторитетним і вистачаючим. Якщо на одібрання матеріяльного добра своєї Батьківщини, загарбаной Москвою, у нас бракує сил, — то мусить вистачити відваги на одібрання духового добра: власного

імені. Для цього не треба брязкати зброєю чи посідати атомові споруди. Вистачає морального права.

6. На погляд Ради Гетьманського Руху, політичними завданнями СКВУ мусять бути:

ствердити,

- а) що світовим історичним процесом рухають не одні соціальні фактори, а й національно-релігійні;
- б) що в нинішній світовій кон'юнктурі, як серед народів Вільного світу, так і в середині тоталітарного — точиться не на життя, а на смерть безугавна боротьба сил національних, виростаючих з духа Землі і її традицій з силами інтернаціональними, що витворились в добу панування анонімового, інтернаціонального капіталу, що все змагає до концентрації і широких територіальних просторів;
- в) що національні сили українського народу ведуть боротьбу за власну і ні від кого незалежну Християнську, соціально-усправедливлену, свободолобну і національну державу і що ця боротьба триватиме до повного релігійного, національного й соціального визволення з-під московської окупації і всебічної неволі;
- г) що українська еміграція виявляє свою волю всіма доступними способами підтримувати українські національні сили на Рідних Землях в їх боротьбі за свободу й незалежність з силами інтернаціонального наставлення.

7. В цілях заманіфестування морально-правного відвоювання нашого імені і привернення метрики народження нашої державности її власникові, СКВУ має поручити усім суспільно-політичним установам, організаціям і клітинам Вільних Українців, в еміграції суцим, як свому постійному оперативно-виконавчому Органові, так і вільній науці і пресі протягом найближчого часу всюди зорганізувати й урядити з належною урочистістю 1100-річний Ювілей Української Державности, приймаючи за її початок в літописах зафіксований Рік Божий — 862.

8. Рада Гетьманського Руху, вважаючи за конечне устійнення національного державного герба Руси-України, — ставить це питання перед Світовим Конгресом Вільних Українців на прийняття і схвалення того герба у формі Тризуба з Хрестом.

9. IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху вважає за доцільне виділення Світовим Конгресом Вільних Українців свого постійно діючого Оперативного Органу у формі Секретаріату, що очолював би як суспільно-політичне, так і суспільно-громадське життя у відповідних секторах.

10. Четверта Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху категорично домагається від організаторів скликання Конгресу, аби останній не пробував в'язати себе з загонами інтернаціонально наставлених

українців через відзначення їх 50-річного ювілею в листопаді 1967 р. В'язання це свідчило б уже про відсутність в українського проводу еміграції відпорности національного духа і про зближення смерти України, як національної держави. Календарний збіг 50-річних ювілеїв жовтневої революції і проголошення УНР в одному часі не є лиш простим випадком.

Це є може останній Знак з Неба, рівнозначний грізному попередженню Провидіння: "MEMENTO MORI!" Це сигнал на сполох і виклик для національної потуги, що черпає свої сили з духа і традицій Української Землі, бути готовим до оборони.

Українські інтернаціоналісти різних мастей по обох боках залізної куртини готуються в один час відзначувати 50-річні ювілеї своєї клясової державности в цілях інтернаціоналізму. Неотруена соціалізмом і комунізмом Україна розгортає свої власні прапори Християнської, соціально-усправедливленої, свободоловної, взорованої на творчі традиції, національної держави.

Організатори скликання СКВУ стоять перед серйозною задачею: скласти іспит на звання, славу і честь національних українських діячів. В противному випадку, IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху недвозначно застерігає організаторів СКВУ, що вони ризикують позбавленням можливости для Гетьманського Руху взяти активну участь у Світовому Конгресі Вільних Українців, і приневоленням гетьманців шукати поза форумом СКВУ координаційної бази тих українських національних сил, у серці яких виписана розбудова не клясової, селянсько-робітничої чи народоправної в сенсі плебейсько-правної, а всенародної: національної держави в історично-традиційній формі.

Ідучи щиро на зустріч скликання Світового Конгресу Вільних Українців, Крайові Організації Гетьманського Руху — УГОА і СГДК — в цілях узгіднення усіх контрверсійних питань, внесли до Підготовчої Програмової Комісії СКВУ комплекс змін до проєктів програмових матеріалів СКВУ, який комплекс змін IV Сесія Ради Гетьманського Руху підтримує повністю та розцінює його як "сіне ква нон" можливої участі крайових організацій Гетьманського Руху у СКВУ, додаючи до тих змін пропозицію, в якості примиряючого компромісу між трьома українськими визвольно-політичними концепціями: уенерівською, монархічно-гетьманською і націоналістичною — пропозицію користатися у документах Конгресу з однаково задовільного для речників усіх трьох згаданих концепцій терміну: **ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ**, що замінив би викликаючі подразнення і роз'єднуючі нас визначення: як "Велика Українська Національна Революція 1917 р.", тоді коли вона своїм змістом і характером була соціалістична, як "відновлення української державности в 1917 р. згідно своєї тисячелітньої державної традиції", тоді —

коли на правду була не відновлена, а створена нова безтрадиційна селянсько-робітничая державність, взорована на світову федерацію соціалістичних республік, державність клясова, а не загальноукраїнська. Такі визначення, як "Велика Українська Національна Революція 1917 р." чи "відновлення української державности в 1917 р." згідно своєї тисячелітньої державної традиції можуть міститися в документах уенерівців, як одного із політично-ідеологічних середовищ — і на те в наших умовах Вільного Світу нема ради, але ніколи в документах і на форумі такої асамблеї — всеукраїнського значення — як Світовий Конгрес Вільних Українців. Випуклювання і наголошення тих контрверсійних тверджень в матеріялах і документах Світового Конгресу Вільних Українців — було б доказом політичної невироблености і партійної нетолеранції до інакомислячих українців та нашого стилю злої практики і звички в громадсько-політичному житті.

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху ще тішить себе надією, що здоровий глузд підкаже організаторам СКВУ, тримаючи непослабно руку на пульсі СКВУ, за всяку ціну допильнувати, аби в ньому ключем біла здорова кров національного організму Русі-України.

Гетьманський Рух вважає за конечне високо тримати прапор Визвольної Боротьби за Національну Українську Державу і таким передати його у відповідний час воюючій Україні.

Президія Ради Гетьманського Руху:

Полк. А. Кмета — Голова   Проф. А. Москаленко — в.о. Секретаря

Президія Пленуму IV Сесії Ради ГРуху:

*Проф. М. Овчинник, Предсідник   Инж. М. Г.-Бояр, заст. Предсідника
М. Королишин — Секретар*

ДО ПРЕЗИДІЇ

**ПАН-АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ ПРОГРАМОВОЇ КОМІСІЇ ПІДГОТОВНОГО КОМІТЕТУ
ДЛЯ СКЛИКАННЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ**

ВІД ГОЛОВНИХ УПРАВ

УКРАЇНСЬКОЇ ГЕТЬМАНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АМЕРИКИ.

і

СОЮЗУ ГЕТЬМАНЦІВ ДЕРЖАВНИКІВ КАНАДИ

Дітройт-Торонто, 19 серпня 1967 р.

Просимо ласкаво справити:

**ПРОЄКТ ЗМІН ДО "ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДЛЯ СКЛИКАННЯ
СКВУ" — Стор. 5**

Останнє речення 3-го уступу подати в більш об'єктивній редакції:

"Першу нагоду в найновішій українській історії використав український народ для відновлення обірваної насильством Москви у XVIII сторіччі, української Козацько-гетьманської державности, генеза розвитку якої сягає сивої давнини Київської Русі і Волинсько-Галицької Держави".

У ПРОЄКТАХ ПРОГРАМОВИХ МАТЕРІЯЛІВ СКВУ,

виготовлених Підготовним Комітетом для скликання СКВУ, це місце звучить:

..."Першу нагоду в найновішій українській історії використав український народ для відновлення своєї суверенної держави, згідно із своєю тисячелітною державною традицією".

Точку під ч. 1 відкинути, як виразно партійно-сторонничу і шкідливу для цілоти українських інтересів. Добро справи та історичної правди вимагають іншої редакції цієї точки, а саме:

"Український народ в періоді Визвольних Змагань здобувся на державне самовизначення вперше Актом 22 січня 1918 р. через проголошення Української Народної Республіки селянсько-робітничою Самостійною Державою, і вдруге Актом 29 квітня 1918 р. через проголошення Гетьманської Української Держави. В дальшому ході

Визвольних Змагань Український Нарід здобувся на державне самовизначення ще тричі, коли заманіфестував свою волю бути господарем на власній землі, проголосивши Західню Українську Народну Республіку 1-го листопада 1918 року, незалежною державою, далі проголосивши Закарпатську Україну 15-го березня 1939 року незалежною державою і, нарешті, проголосивши Україну незалежною державою українського народу актом 30 червня 1941 року”.

У ПРОЕКТАХ ПРОГРАМОВИХ МАТЕРІЯЛІВ СКВУ,

виготовлених Підготовчим Комітетом для скликання СКВУ, це місце звучить:

“1. Українська нація державно самовизначилася, проголосивши Четвертим Універсалом 22 січня 1918 р. своєю волею й силою створену Державу вповні міжнародно правно суверенною та поширивши цю суверенну Державу Актом 1 Листопада 1918 р. на Західні Українські Землі і оформивши цю Державу Універсалом про Соборність 22 Січня 1919 р., як об’єднуючу українські етнографічні Землі; ця суверенна державність була підтримана також іншими Актами*) державного будівництва нації і невинною визвольною боротьбою в різних формах аж до останнього часу”.

ПРОЄКТ ЗМІН ДО ”ПЕРШИЙ МАНІФЕСТ СКВУ” — Стор. 7

У першому уступі (третьій рядок знизу) слова — ”привернути свою втрачену соборну суверенну державність“ — відкинути, — замінивши їх на слова:

“Зреалізувати 1100-річну ідею української самостійної соборної державности.

Другий уступ, **від четвертого рядка починаючи** і до кінця — зовсім скреслити — замінивши скреслене з 4-го рядка починаючи — такою редакцією:

...”українського народу факт його окремішнього від Московії незалежного державного існування, закоріненого ще в добі Київської Русі, пізніше Галицько-Волинської Держави, коли Русь-Україна, як одна з наймогутніших потуг Сходу Європи, по-лицарськи захищала цілий європейський світ від навали кочовничих орд Азії, чим сповняла почесну роль охоронця європейської культури, цивілізації й правопорядку. А володарі її, втішаючись з загально визнаного і прислужуючого права, з честю і славою носили титули Великих Князів, Королів і, навіть, Цісарів всієї Русі, перебуваючи у кровних і споріднених зв’язках з тодішніми династичними Родами всенної Європи, вважали за свій моральний обов’язок європейзувати дикі московські терени, впродовж віків, несучи туди християнство, правопорядок, освіту і прищеплюючи культуру. Тепер Москва заміряє виполоти з пам’яті українського народу факт, що після падіння Галицько-Волинської Держави, — Русь-Україна, перебуваючи в складі Вел. Кн. Литовського і Польщі, все мусіла впродовж 14-16 сторіч постійно обороняти свою етнічну, культурну і територіальну

окремішність від агресивних плянів Московії, що не припинялись на спілку з Польщею і в часі створення Козацько-Гетьманської Держави, яка уклала з російським царем в 1654 р. Переяславський договір, що змістом своїм становив воєнний союз двох держав, але його Москва облудно використовує, як доказ "воз'єднання" двох "братніх" народів.

Перенесена автоматично і на Україну, частинно здвигнена і українськими силами, загально-імперська, протицарська Всеросійська люднева революція дала початок і українським визвольним змаганням, у яких український нарід на різних етапах державного будівництва здобувся п'ятиразового державного самоозначення України: вперше Актом 22 січня 1918 р. через проголошення УНР селянсько-робітничою самостійною республікою; вдруге Актом 29 квітня 1918 року через перекреслення Переяславського договору, цілковите розірвання з Росією і проголошення Гетьманської Суверенної Української Держави; втретє Актом — Першого Листопада 1918 року на Західньо-Українських Землях — Української Народної Республіки; вчетверте — 15-го березня 1939 року через проголошення Карпатської України незалежною державою, і вп'яте — Актом 30-го червня 1941 року через проголошення України Незалежною Державою Українського Народу. Це є той політичний актив і здобуток, яким пишається цілий український нарід від Тиси до Кубані, і якого не стерти з пам'яті Українського Народу жодному окупантові".

У ПРОЄКТАХ ПРОГРАМОВИХ МАТЕРІАЛІВ СКВУ,

виготовлених Підготовчим Комітетом для скликання СКВУ, це місце звучить:

...“Ця акція в Україні скерована на те, щоб цілком стерти з пам'яті українського народу факт, що вже 17 березня 1917 року почалася велика Українська Національна Революція, яка через різні етапи боротьби проти імперіалістичної російської влади здобула можливість відновити втрачену в XVIII сторіччі державність. Власною силою і власною волею український нарід через своє вільно обране представництво утворив і проголосив 20 листопада 1917 року свою державу в формі Української Народної Республіки, і тією власною силою і волею 22 січня 1918 року проголосив повну суверенність і незалежність Української Держави. Ця державність з ходом часу мінала свою верховну владу: від Української Центральної Ради і відповідального перед нею уряду через Гетьманат до Директорії Української Народної Республіки та соборного об'єднання всіх українських земель в єдину суверенну і самостійну Українську Державу дня 22 січня 1919 року”.

У третьому уступі (стор. 8) останнє речення, що починається словами:

“По ліквідації регулярного фронту”... і до кінця скреслити цілком. У випадку залишення цього третього уступу, — доповнити його реченням такого змісту:

“А після повалення Гетьманської Української Держави в 1918 році Гетьман Павло Скоропадський до кінця свого життя змагався

за відновлення української державности і не входив у жодні зносини з окупантами України“.

У ПРОЕКТАХ ПРОГРАМОВИХ МАТЕРІАЛІВ СКВУ,

виготовлених Підготовчим Комітетом для скликання СКВУ, це місце звучить:

...“По ліквідації регулярного фронту українських збройних сил Голова Директорії УНР Симон Петлюра був примушений вийти поза кордони України, щоб на еміграції продовжувати іншими засобами боротьбу проти окупанта“.

4-ий уступ, як в суті своїй фальшиво інтерпретуючий тодішній період Визвольних Змагань, як Велику Українську Національну Революцію, прикладаючи її до періоду ЦРад, з наміром міжкласову боротьбу представити як національно-визвольну боротьбу, — скреслити цілком. Цей уступ на взірець большевикам виповнений фальшом, що є просто глуфом над історичними фактами і правдою. — Уміщення його є неприпустимим.

Останній уступ (стор. 9) лишити з заміною слів: “магістрів і докторів” — словом — “спеціалістів“.

4-ий уступ (стор. 10), що починається словом “Волелюбність”, -- викреслити, як пустодзвонний.

Останній уступ (стор. 10) викреслити як принижуючо-виправду-ючий.

Перший уступ (стор. 11), що починається словом “Ослабити” — скреслити. Він ослаблює цілий зміст Маніфесту.

В уступі, що починається словами: “Ти пережив не одне лихоліття“ в другому рядку слово “переможно“ замінити словом “неупокорений”.

У кінцівці Маніфесту, написаній дуже добре, слова: Ти, Твої, Тобі, що стосуються народу, — варто б писати з великої літери.

ПРОЄКТ ЗМІН ДО “ПРОЄКТ РЕЗОЛЮЦІЇ СКВУ” — стор. 15

У першому уступі (5 і 6 рядки) скреслити слова: “що є 50-річчям Української Національної Революції”, — як історично неправдиві.

У точці 2 (стор. 16) замінити слово: “народоправної” словом “національної”. Слово “народоправна” особливо під советами — набрало одіозного змісту і просякнуло брехнею.

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ УГОА:

Инж. Мих. Гаврилів-Бояр, р.в. Михайло Чемний, р.в. Степан Цап р.в.

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ СГДК:

Гр. Стадник — голова

М. Королишин — секретар

IV СЕСІЯ РАДИ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ

У днях 2, 3 і 4 вересня 1967 р. відбулася в Дітройті, в домі Українсько-Американського Політичного Клубу, IV Сесія Ради Гетьманського Руху. На Сесію прибули члени Ради із ЗДА — Нью Йорку, Філадельфії, Чикаго, Дітройту, та з Канади — Монтреалу, Торонта, Віндзору. З дальших місцевостей ЗДА, Канади та Європи й Австралії — члени Ради надіслали свої уповноваження. Сесія відбулася в приязності 30 учасників на всіх 38 членів Ради.

Сесію відкрив Голова Президії Ради ГРуху — полк. А. Кмета, а Державницьку молитву провів побр. М. Чемний. На заклик Голови Президії Ради Пленум вшанував пам'ять членів Ради та визначних Гетьманців, які відійшли у вічність за останні два роки: д-р М. Сіменович, Ів. Гавалко, сот. Мих. Ставничук, інж. Е. Яковенко, інж. М. Бутовський, проф. Б. Загайкевич, побратими: П. Фіца, Ст. Сулима, інж. Михайло Зімницький.

Слово перед нарадами виголосив Голова Президії Ради полк. А. Кмета, провідними думками якого були: відповідальність дій ГРуху перед Верховним Керманичем ГРуху й Високістю ЯВПГетьманівною Єлисаветою, гармонійність праці Вищих Органів ГРуху та зберігання чистоти ідеологічних настанов ГРуху.

Він же зачитав від Верховного Керманича ГРуху привітання для Пленуму IV Сесії Ради, яке приязні вислухали стоячи та сприйняли його радісними оплесками.

...”Життя приносить все нові проблеми до розв'язання, які часто вимагають негайних рішень... Наша участь в житті Української Громади сильно скріплює цілий визвольний фронт... Мусимо присвятити належну увагу дальшій боротьбі за поліпшення долі нашого народу і цю боротьбу посилити... 50-річчя відновлення Української Держави дає підставу для правдивого висвітлення того періоду нашої історії українському загалові”.

Верховний Керманич звернула також увагу на питання молоді, схему Управління ГРухом, працю Ідеологічної Комісії, та особливо підкреслила потребу активної участі у визвольному змагу всіх клітин ГРуху.

Під час Пленуму працювали обрані Комісії: Номінаційна — проф. В. Гришко, посол В. Сегейда, інж. В. Вакуловський; Резолюційна: проф. А. Москаленко, інж. М. Г.-Бояр, інж. М. Рознатовський; Верифікаційна: побратими Вол. Дужий, Г. Стадник, М. Чемний; Мандатна: полк. М. Янов, сот. Ст. Цап.

Пленумом проводила обрана Президія: проф. М. Овчинник — предсідник, інж. М. Г.-Бояр — заст. предсідника, М. Королишин — секретар. Предсідник Президії Пленуму проф. М. Овчинник висловив сердечний привіт для Верховного Керманича від IV Сесії Ради ГРуху.

Згідно порядку нарад Пленум заслухав звітів про дворічну працю Президії Ради та Управи ГРуху. Звіти давали: Голова Президії полк. А.

Кмета, за секретаря Президії — проф. А. Москаленко, від Контр. Комісії — посол В. Сегейда. Від Управи: голова радн. Д. Левчук, секретар — інж. В. Вакуловський та від референтур: зовнішніх зв'язків — інж. В. Базилевський, інформаційної — проф. М. Пасіка, організаційної — д-р Б. Коваль. Від Вищого Орг. Суду — проф. В. Гришко — словами: "не було справ".

Слово перед дискусією над звітами виголосив голова Ідеологічної Комісії проф. В. Гришко. Дискусія проходила на високому рівні та з користю для дальшої праці всіх керівних органів ГРуху.

Пленум прийняв зміни в Статутівій Схемі ГРуху.

Присвячено особливу увагу Світовому Конгресові Вільних Українців, схвалено запропоновані Гетьманськими Організаціями (УГОАмерики і СГДКанади) поправки до матеріалів СКВУ, та прийнято постанови, які будуть видані друком.

Обговорено питання організації Козацтва, відновленого Гетьманом Павлом 1918 року, в цілі широкого плекання його високих духовних вартостей, яких не зламала ні біла, ні червона Москва, та які і в майбутньому матимуть особливе значення для оборони Української Держави. Докладно обґрунтований реферат у справі Козацтва виголосив інж. М. Гаврилів-Бояр.

Пленум вніс багато творчого перегляду пройдені праці та плянувань діяльності ГРуху в майбутньому, в душі висловлених побажань Верховним Керманичем — стояти непохитно в змагу "за нашу Державу для нашого Народу".

За Президію Пленуму IV Сесії Радн ГРуху:

*Проф. М. Овчинник — предсідник   Інж. М. Г.-Бояр — заст. предсідника
М. Королишин — секретар*

У СПРАВІ ВИЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРУ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 РОКУ НА УКРАЇНІ

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху звертає увагу цілої Української Громади у світі, що у визначенні характеру революції 1917 року на Україні тепер, у її 50-річчя, відсутньою є серед української еміграції одна, відповідна історичним фактам і правді, задовольняюча всю українську еміграцію, всебічна, науково переведена оцінка й об'єктивна характеристика революції 1917 року.

Так **нинішні приклонники УНР**, всупереч історичній дійсності, настирливо пропагують думку, що Україна в 1917 році пережила *Велику Українську Національну Революцію*.

Провід Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів не менш активно вмовляє, що 1917 рік був початком *Української Визвольної Революції*, що триває досі.

Провід Українських Націоналістів щодо визначення революції на Україні в 1917 році повторює формулу *уенерівців*: *Українська Національна Революція*, — не вживаючи лише епітету: Велика.

ЗП УГВР щодо революції 1917 р. оперує дефініцією *Української Революції*, опускаючи супроти визначення, даного Проводом Українських Націоналістів, епітет: Національна.

Уже одна наявність цих різних своїм змістовленням оцінок характеру революції в 1917 р. на Україні переконливо свідчить, що правильна, об'єктивна й адекватна історичній дійсності, оцінка революції на Україні в 1917 році — не знайдена. Проте вона десь існує. Її треба тільки звільнити від суб'єктивних нашарувань і сторонничих висновків шукачів.

Однак, не зважаючи на явну незадовільність і необ'єктивність повищих визначень, найширшого розголосу і збуту серед української еміграції набула дефініція приклонників УНР. Її сприйняли УККА, КУК, ПАУК і значна частина громадських організацій і української преси, що безкритично, але енергійно підхопила і ширить баламутну, бо антиісторичну формулу Великої Української Національної Революції, прикладаючи її до періоду Української Центральної Ради 1917 р.

А в тім, саме в цій формулі і міститься одна з найбільших історичних неправд, що має бути розкрита і відкинена.

З повною відповідальністю перед Українським Народом і його Історією IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху стверджує, що на Україну в 1917 році автоматично перекотилась, частинно здвинена і українськими силами, загально-імперська протицарська Всеросійська лютнева революція, що, через короткий її кадетсько-октябристський напрям, перетворилась у Всеросійську демократично-буржуазну революцію у проводі з так званим єдиним всеросійським фронтом революційної демократії, до якої на Україні різні політичні сили поставились по-різному.

Так, свідомі свого походження і політичних цілей національні корені українські сили, в'язані історичними традиціями і духом Землі Української, відразу заявили за скерування революції на Україні в сторону

її національно-політичних ідеалів через конечне розірвання загальноімперських зв'язків і пов'язань.

Доказом цього були історичні факти спонтанного творення українських військових з'єднань з наданням їм, як патронів — імен "праведних" гетьманів, факти появи українських військових клубів і товариств, факти масового творення загонів Вільного Козацтва, скликання військових, хліборобських, вчительських і інших з'їздів та урядження національних маніфестацій з неодмінним підкресленням окремішності духово-культурних, національних і політичних особливостей України з недвозначними самостійницькими виявами українського патріотизму.

Проте українські і національних меншостей соціалістичні партії плюс більшовики, всі інтернаціонального наставлення організовано через загальну Українську Центральну Раду спільними силами активно вступили у завзяту боротьбу з будьякими проявами українського патріотизму і самостійництва, вважаючи, в унісон своїх програмових цілей, ті прояви за вияви буржуазно-клясових історичних пережитків залишків українського панства.

Українські з походження соціалістичні партії відразу включили себе в єдиний фронт Всеросійської революційної демократії і як визнавці інтернаціональних ідей, перманентно стреміли скерувати Україну у вир соціалістичної революції через поглиблення клясової боротьби на Україні і через конечне удержання України у державно-імперських зв'язках з Росією, як ширшою інтернаціональною потугою, вважаючи Україну за самоорганізовану частину загально-імперської Росії з однородним революційно-соціалістичним урядом, себто з запереченням коаліції революційної демократії з буржуазними елементами. Відповідно до свого інтернаціонально-соціалістичного світогляду наша "рідна" революційна демократія до реалізації національної революції ніколи не готувалася і тому не тільки в 1917 році, а впродовж цілого періоду Визвольних Змагань перебувала з національною революцією у перманентному світоглядому конфлікті, а речників національної революції не тільки зігнорувала, а й витворила з них об'єкт клясової ненависти, поставивши їх по ворожому боці барикад, прикладаючи національним силам революції епітет контрреволюціонерів. Непробивним доказовим аргументом протиставности Центральної Ради супроти національних сил України служить вказівка такого патріота, яким був не тільки заслужений, ба й популярний український діяч, як Євген Чикаленко, що у своїх споминах писав: "А коли настала революція 1917 р., я, як буржуй чи навіть феодал, не мав змоги приймати участі в будіванні Української Держави" (Спогади (1861-1907) ч. I. Львів 1925. Передмова, ст. 3-4). Навряд чи ця речева заява потребує коментарів.

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху стверджує тезу, що Центральна Рада була на Україні органом і дитиною не національної, а соціалістичної революції.

Тезу цю удоводнюють 1) персональний її склад, 2) світоглядомо-програмові постулати соціалістичних партій, як її основних складників і рушіїв та 3) наслідки її діяльності за 1917 рік.

Персональний склад Центральної Ради за поданими всезнанням

українським діячем Анд. Жуком, у січні 1918 р. даними представлявся таким: на загальну кількість депутатів Ради 792 налічувалось у ній представників буржуазії всього 20 депутатів, що супроти числа революційної демократії в ній становило біля 2½ відсотків. Ці дані неодноразово стверджувались Винниченком, Д. Дорошенком, Христюком і іншими; себто є незаперечними.

У відповіді Генерального Секретаріату на ультиматум Ради Народних Комісарів від 4-го грудня 1917 р. соціяльну природу ЦРади вяснювалось в цей спосіб: "Українська демократія в особі українських рад солдатських, робітничих і селянських депутатів, які зорганізувались в законодавчому органі ЦРаді та в уряді Генер. Секретаріаті, цілком задоволена як складом цих органів, так і переведенням у життя її волі". А складаючи звіт про склад ЦРади на 8-ій Сесії її, голова Генерального Секретаріату 26 грудня заявив, що ЦРада складається з елементів соціялістичних, які прямують до здійснення на Україні соціялістичного ладу" (Д. Дорошенко, Історія України, 1917-1923. Т. I, Ст. 230).

У пляні здійснення соціялістичного ладу лежала і постанова тої ж 8-ої Сесії ЦРади про вироблення нового земельного закону, за вихідний пункт якого ухвалено "принцип повного скасування власности на землю і соціялізації її згідно з постановою 7-ої Сесії ЦРади" (там же, ст. 250).

Про суспільну природу персонального складу ЦРади читаємо з самого тексту 4-го Універсалу слідує: "ми, Українська Центральна Рада, обрана з'їздами селян, робітників і салдатів з України... ми, Українська ЦРада, представниця робочого народу — селян, робітників і салдатів..."

А "Робітнича Газета" (ч. 178) за листопад 1917 р. доводила, що ЦРада є нічим іншим, як Радою селянських, салдатських і робітничих депутатів і що її перевибирати нема задля чого, вказувала, що в ЦРаді на 792 члени всього 20 представників буржуазної демократії, а решта є представники революційно-соціялістичних організацій, що ЦРаду ні в якому разі не можна вважати за "буржуазну" установу. (Там же, стор. 175-176).

Що Центральна Рада була органом і рушієм соціялістичної революції, цей факт стверджується прямою вказівкою голови Генерального Секретаріату Ради Винниченка, який, підкреслюючи, що російська демократія розглядає революцію як буржуазну, писав: "переважна більшість ЦРади дивилась на революцію як на соціялістичну й розвиток її вбачала тільки в цьому напрямі". (Відродження Нації ч. II, Ст. 31).

У пляні поглиблення соціялістичної революції лежав і наказ ЦРади на Всеросійську Наряду, що її зарядило Тимчасове правительтво в кінці серпня 1917 р., який (наказ) рішуче вимагав "зформування однородного революційного й соціялістичного уряду" Росії від большевиків до народних соціялістів на взірць соціялістичного уряду ЦРади. (Там же, ст.33).

У пляні розвитку соціялістичної революції на Україні лежала і заява лідера української партії соціялістів-революціонерів, що буквально звучала: "Нашим ідеалом є комунізм — програма максимум, а реального програмою революції — соціялізм" (М. Шаповал. Революційний соціялізм на Україні. Стор. 180).

У цьому аспекті лежала і, відображаючи тодішню дійсність, хочаця крилата сентенція, мабуть, небезпідставно приписувана Б. Мартосові: "Як не соціалістична — то ніякої".

В унісон соціалістичному напрямку революції на Україні, згадуваний Мартос на з'їзді УСДРП в жовтні 1917 р. доказував, що українська соціалдемократія як партія інтернаціоналістична повинна змагати до інтернаціональних цілей. Полемізуючи з Поршем, Мартос запитував його: "чи не пошкодить самостійність інтересам пролетаріату і коли швидче можна дійти до соціалізму: чи тоді, коли Європа буде поділена на багато держав чи тоді, коли їх буде зовсім мало?" (Д. Дорошенко, Іст. України 1917-23. Т. I. Стор. 156).

А С. Петлюра у своїй промові на II з'їзді української соціал-демократичної партії Галичини, у Львові вивинював уложені в 1905 році програмові постулати і цілі УСДРП в цей спосіб: "...партія мусить боротися шляхом усної і літературної пропаганди проти розвитку шовінізму і нести народнім масам справжнє пролетарське розуміння національної ідеї. Вона мусить вивинити, що ця ідея може бути в інтересах робочих мас переведена в життя лише при соціалістичному устрої, що національний гніт, як один із проявів панування буржуазії, може бути усунений при усуненні капіталістичних відносин, і тому належить запалювати і кликати до боротьби з представниками капіталізму, пануючими класами суспільства, в ім'я соціалізму, як вищої форми життя, що виключає всякий гніт, а між іншими і національний" (Симон Петлюра. Статті, листи, документи. Вид. УВАН у Нью Йорку. 1956. Стор. 208).

Може найбільш повно оцю соціалістично-інтернаціональну ціле-спрямованість революції на Україні висловив М. Грушевський, що в жовтні 1920 р. у віденському виданні "Борітеся-Поборете" писав: "Які б не були хиби большевицької політики в українській справі, ми не повинні спускати з ока, що все таки скорше з ними, ніж з яким небудь іншим російським урядом як партією, можемо сподіватися порозуміння".

Навіть, по прийнятті 4-го Універсалу, у своїй промові Винниченко стверджував, що "українська демократія, ведучи лінію соціалістичного будівництва, набула собі багато ворогів"... і тут же, висловив побажання, щоб цей Універсал був твердим фундаментом під нашим будинком соціалізму, якого — я певен — прагнуть усі партії і фракції, які тут є. Я певен, що основи цього Універсалу приведуть нас до федерації соціалістичних республік всього світу" — закінчив він. І тут же як фіксує історик, Винниченкові зробили овацію. (Д. Дорошенко. Т. I. Ст. 269).

Отже Винниченко висловив загальне наставлення складу ЦРади, якщо його так оваційно вітали.

Тільки одні ці приклади незаперечно свідчать, що домінантою ідеологією наших верховодів ЦРади в 1917 р. був соціалістично-інтернаціональний ідеал і що практично всі вони, опутані соціалістичною пуповиною, не в силі були розірвати з нею і, розуміється, іншого напрямку революції на Україні, як соціалістичний, дати не могли.

Сьогоднішні намагання окреслювати революцію 1917 р. на Україні, як Велику Українську Національну Революцію є цинічною наругою над святощами національних ідеалів. Уцілілі дотепер "герої" тих часів при-

тягають дефініцію Великої Української Національної Революції, з міркувань штучного протиставлення себе більшовикам, що відзначатимуть 50-річний ювілей соціалістичної революції на Україні в цьому році і в тих днях.

Щоб не стати перед судом історії в якості промоторів соціалістичної революції разом з більшовиками України, ті "герої", притягаючи "за чуба" дефініцію Великої Української Національної Революції 1917 року, стараються вибілитися і зберегти себе ще і в майбутньому, як лицарів, ніби національних ідеалів, чому й творять, в унісон більшовикам, казку про білого бичка.

Казка про те, як українські інтернаціоналісти творили в 1917 році Велику Українську Національну Революцію, може знайти збут тільки в сьогодишній Радянській соціалістичній Україні, де більшовики, з метою протиставлення собі, іменують їх огульно буржуазними націоналістами. У Вільному світі ця казка не піде, бо тут на віру не приймуть, щоб інтернаціоналіст одночасно був політичним гермафродитом, себто і буржуазним націоналістом.

Колишніх проводирів ЦРади дуже легко пізнати по наслідках їх діяльності в 1917 році, зокрема, у справі частинно переведених в кінці 1917 р. виборів до Українських Установчих Зборів. Наслідки ці буквально застрашуючі: з частинно обраних 172 депутатів (всіх мало бути 301) — есерів разом з лівими умандатовано — 116, більшовиків — 34, сіоністів — 9, "бундовців" — 1, поляків — 5, есдеків — 1, хліборобів-власників — 1, інших груп разом — 4. (Д. Дорошенко. Історія України 1917-1923. Т. II. Стор. 6).

Виношена соціалістичними партіями ЦРади ідея соціалістичного устрою на Україні святкувала свою перемогу. На 172 делегатів хребет і основа національної України — продукційне селянство — виявилось зарепрезентоване тільки одним своїм депутатом хліборобом-власником. Так верховодами ЦРади було спараліжовано життя українського національного організму та зірвано з еволюційними процесами становлення національної духовости України. 150 есерів і більшовиків на 172 депутати Українських Установчих Зборів то є красномовний і незаперечний документ, який виписали собі українські соціалісти своєю діяльністю в 1917 році. То є духовий і політичний здобуток за 1917 рік, що рівнозначний смерті національної України.

То є документ, що укоронує діяльність творців соціалістичної революції на Україні за 1917-ий рік, творців, що нині облудно маскуються в тогу "героїв" Великої Української Національної Революції.

У СПРАВІ РОЛІ І ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

ІV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху категорично стверджує, що інтернаціональна свідомість української революційно-соціалістичної демократії рішуче домінувала над національною і пливла річищем ідеології четвертого стану, ідеології, за якою національне визволення приходить не як самодовліючий імператив, а як функція соціального. Українські соціалісти-інтернаціоналісти недооцінювали ваги національного питання, підпорядковуючи його услід за концепцією большевиків, проблемі соціальної, як основній, домінуючій і рішальній. Промотори історичних подій 1917 року на Україні згравітувавши в полон соціальних ідеалів четвертого стану, зірвали з усіма трьома попередніми станами суспільства, чим і заперечили національні ідеали своєї Батьківщини. Так основна і ведуча партія ЦРаді — УСДРП ще на своєму установчому ІІ З'їзді рішуче відмежувалась від національної демократії, охрестивши останню для більш модного тоді пропагандивного ефекту "буржуазною". Постанова того з'їзду в цьому питанні звучала: "1. В найенергічніший спосіб розкривати класові основи буржуазної (читай — національної) демократії взагалі і української зокрема. 2. Не вступати з буржуазно-демократичними партіями ні в які постійні союзи і б'юки".

А для ще більшого підкреслення своєї класово-пролетарської природи на відміну від національної демократії, УСДРП до основних своїх завдань включила такі цілі: "вияснити протилежність класових інтересів, боротися з націоналістичними тенденціями в кожній нації, розвивати класову самосвідомість". (Равич-Черкаський. Революція і КП(б)У в матеріалах і документах. Христоматія. Т. I. 1926. Стор. 319, 320).

Отже для УСДРП присвічувала не національна ідея, а інтернаціональна класова самосвідомість, що і лежала в основі усіх політичних аспірацій "нашої рідненької" демократії. Це і є підстава до нашого твердження, що інтернаціональна свідомість української революційно-соціалістичної демократії — цього промотора ЦРаді — рішуче домінувала над національною і що для неї національне питання становило лиш функцію соціального. Цю останню тезу уаргументовував, як ми уже помітили, і С. Петлюра, заявляючи: "партія мусить боротися шляхом усної і літературної пропаганди проти розвитку шовінізму — і нести народнім масам справжнє пролетарське розуміння національної ідеї" — себто, що національна ідея є лише функцією соціальної. "Партія — продовжував С. Петлюра — мусить вияснити, що ця (національна) ідея може бути в інтересах робочих мас переведена в життя лише при соціалістичному устрої", — себто, що національне питання є другорядним, воно залежить від соціального і становить його функцію, а здійснене може бути лише "при соціалістичному устрої". Отже і за Петлюрою інтернаціонально-соціалістична свідомість домінує над національною. "Національний гніт — закінчував свою думку С. Петлюра, — як один із проявів панування буржуазії, може бути усунений при усуненні капіталістичних відносин, і тому належить запалювати і кликати до боротьби з представниками капіталізму, пануючими класами суспільства, в ім'я соціалізму, як вищої

форми життя, що виключає всякий гніт, а між іншими і національний". (С. Петлюра. Статті, листи, документи. УВАН у Нью Йорку. 1956. Стор. 208).

Отже потрете С. Петлюра доводить, що національний гніт відпаде в наслідок класової боротьби при соціалізмі, як вищій формі життя. Себто, що національна ідея підпорядкована ідеї класової боротьби. Ось такий був світ ідей, з яким кинулись у резолюційний вир представники соціалістичних партій на Україні в 1917 році. Цей світ ідей верховодів Центральної Ради (а С. Петлюра ніби був під оглядом національних демаганів один з позитивніших діячів) і визначав шлях і напрямки революції на Україні в 1917 році, яку вони очолили і унапрямували як соціалістичну.

Варта пильнішої уваги та обставина, що постулят — національне питання є функція соціальної чи класової боротьби — є чисто большевицьким. Цьому постулятові найбільше приділяв уваги Й. Сталін. Це саме той постулят, що коштував життя такому большевикові, яким був Скрипник. Саме проти цього постуляту виступав Скрипник, доводячи, що національне питання настільки важливе, що розглядати його лише як функцію класової боротьби було б неправильним. Правда Скрипник виступив проти фальшу цього постуляту в завуальованій формі, езопівською мовою маскуючись, але знаменним є те, що, навіть, большевик Скрипник збагнув геретичність того постуляту, що, без сумніву, виносить Скрипника в аспекти національних ідеалів на місце, що лишає позаду себе багатьох із нинішніх претендентів у герої соціальної мімікрії.

У СПРАВІ ТЕЗИ, ЩО НА УКРАЇНІ В 1917 РОЦІ ВЕЛАСЯ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА, НЕ МІЖКЛАСОВА БОРТЬБА — "ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА"

Повища теза виписана, навіть, у проєкті Першого Маніфесту Світового Конгресу Вільних Українців до Українського Народу.

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху категорично і з повною відповідальністю заявляє, що ця теза є логічною хибкою і вислідом основного хибного твердження, що ніби Велика Українська Національна Революція почалася 17 березня 1917 року.

Раз основне твердження є антиісторичне і фальшиве, то і теза, випливаюча з нього, лишається антиісторичною і фальшивою. Правдою є, що промоторами класової боротьби на Україні в 1917 році були, крім большевиків, ще й основні соціалістичні партії ЦРад, що ідею класової боротьби вважали за альфу і омегу своєї діяльності. Ідея класової боротьби лежала у підлозжі соціалістичного світогляду, який відповідав спролетаризованим низам України, що з національних сил Батьківщини — статечного селянства, нащадків козацької старшини, заможних прошарків продукційного населення міста, духовенства, вищої культурної верстви народу — зробили об'єкт свого цькування, охрестивши їх контрреволюціонерами й поставивши їх по ворожому боці барикад. Лише цим останнім присвічувала ідея національно-визвольної боротьби. Хаотичність відносин у місті й на селі зростали в наслідок саме ширення класової боротьби, що на мові соціалістичних рушіїв революції означало по-

глиблення класової самосвідомості мас. А це і було програмовою вимогою соціалістів-інтернаціоналістів, що за свою ціль вважали зламання національного хребта України саме за допомогою концепції класової боротьби. Органом, спомагаючим осягти вказану ціль була і "Українська Селянська Спілка", яку історик революції Христюк окреслює так: "само собою розуміється, що організація селянства провадилася не на національно-політичному, а на соціально-економічному: класово-професійному ґрунті". (Історія укр. революції. Т. I. Відень 1921. Стор. 42).

З позицій класової боротьби не сходила вся т. зв. українська революційна демократія протягом цілого 1917 р. Так, 2 липня 1917 р. Голова Генерального Секретаріату Винниченко заявляв: "безумовно українська буржуазія прийде і може бути за кілька місяців вона схоче зайняти своє місце в українському русі, і тоді українська демократія спільно з усією демократією буде боротись проти буржуазії". (Д. Дорошенко. Історія України 1917-1923. Т. I. Стор. 100).

Отже ясно, що класовою боротьбою, а не національними інтересами, керувався він. А М. Шаповал у вересні 1917 року заявляв: "Нам немає чого боятися громадянської війни" (там же, стор. 155), якою заявою висловив своє позитивне відношення до громадянської війни, що вже заливала Україну, викликаючи пошесть самосудів і неконтрольованої анархії.

Орган українських с-р "Боротьба" в листопаді 1917 року спинилась на визначенні цілей, які ставила собі партія соціал-революціонерів у класовій боротьбі. (Там же, стор. 187).

Заслуговує на увагу, що, навіть, аргументація за прийняття в тактичних цілях постулату самостійності виходила з міркувань глибшого запровадження в життя ідеї класової боротьби. Так "Робітничка Газета" ч. 222 за 19 січня 1918 р. розвивала думку, що лише в самостійній державі "може розвинутиись на всю широчінь класова боротьба, лише в ній може бути найкраще забезпечена успішність цієї боротьби". (Там же, стор. 262).

Саме з допомогою концепції класової боротьби українська революційна демократія і змогла змагатися за провід революції на Україні з більшовиками.

Сьогоднішні прихильники УНР облудно розвивають думку, що в 1917 р. на Україні вони вели не міжкласову боротьбу, а національно-визвольну, яку думку з усіх сил стараються перетранспортувати і на терен Світового Конґресу Вільних Українців, у цілях протиставлення себе більшовикам, з якими вони мають одну спільну суспільну природу й спільний інтернаціональний світогляд.

У СПРАВІ ТЕЗИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В 1917 РОЦІ

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху категорично стверджує, що повища теза цілковито розминається з історичною правдою і є натягуванням та підфарбовуванням історичних фактів і подій.

Ця теза не витримує критики, навіть з пункту простих законів

логічного мислення. Один термін "відновлення" свідчить про конечний зв'язок відновленої державности з попередньою утраченою і тяглість, що проявляється чи то в одинаковій історичній традиції, чи то в наслідуванні державної структури, суспільного ладу, економічних чи духових підстав нації. Говорити про цей зв'язок в сенсі історичної тяглости між попередньою утраченою Гетьмансько-Козацькою державністю і відновленою Українською Народною Республікою 1917 р. не доводиться.

Самі приклонники УНР такої історичної тяглости між ними не визнають, ба й заперечують. Отже і мови не може бути про те, що творці УНРеспубліки — ціє дитини інтернаціонально наставлених соціалістичних діячів України в 1917 році — відновлювали попередню (Гетьмансько-Козацьку) державність.

Тому і сама теза відновлення української державности в 1917 році є наскрізь фальшива. Творці УНР не мають права на користання терміном "відновлення" ні з позицій історичного традиціоналізму, ні суспільної природи рушійних сил її, ні завдань і цілей її, окреслюваних поза нацією, в проєкції клясової, не національної, держави, в проєкції космополітизму, інтернаціоналізму.

IV Сесія Пленуму Ради Гетьманського Руху категорично заперечує і твердження, що в 1917 році була створена українська, національна держава, бо творці УНР не дали до того жодних підстав. Покликання на порожні змістом, тільки зовнішньо-декоративні слова і фрази універсалів Центральної Ради, є лише прикриттям соціалістично-інтернаціональних ідеалів і замірів, притаманних творцям УНР. Нині впокоється думку, що уже Перший Універсал ЦРади становив початковий етап у створенні української держави. Це є чисте непорозуміння.

I і II Універсали навіть не проголошували фактичної автономії України, а лише декларували її. Більше того, II Універсал сповіщав населення України, що ЦРада "рішуче стазиться проти замірів самовільного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного Зібрання".

До того ж кожному правникові відомо, що автономія не є державний статус; вона не означає ані відділення, ані незалежности народу. Автономія лише належить до одної з конкретних форм об'єднання, зв'язку з метрополією, а не розриву. У випадку Наддніпрянської України в 1917 році автономія її означала певну форму зв'язку з Російською великодержавою. Генеральний Секретаріят ЦРади зовсім не був органом вищої влади України, він за текстом II Універсалу представлявся на затвердження Тимчасового правительства Росії, "яко носитель найвищої краєвої влади Тимчасового правительства на Україні".

Сама ж ЦРада за текстом II Універсалу, лише мала підготовляти закони про автономний устрій України для внесення їх на затвердження "Учредительного Зібрання".

Це її межі правної компетенції. Останній уступ II Універсалу, що звучав: "українська демократія, яка передала нам свою волю, з революційною демократією всієї Росії та її революційним Правительством прикладе всі свої сили, щоб довести *всю державу* і зокрема Україну до повного торжества революції", з повною ясністю трактує як державу —

Росію, а не Україну і владу на Україні визнає за Тимчасовим правительством, а не за Центральною Радою, і не за її Генеральним Секретаріатом.

Та і Тимчасова Інструкція для Генерального Секретаріату Тимчасового правительства на Україні, що визначала правну компетенцію Генерального Секретаріату, трактує Ген. Секретаріат у статті першій, як вищий орган Тимчасового правительства по справам місцевого управління Україною.

Стаття 4-та Тимчасової інструкції, прийнятої ЦРадюю, ще докладніше визначає права і обов'язки Генерального Секретаріату, формулюючи їх так: "Генеральний Секретаріат розглядає і подає на затвердження Тимчасовому правительству проекти, які торкаються життя краю і його управи. Проекти ці можуть бути, перед представленням їх Тимчасовому правительству, внесені на обговорення Малої Ради".

Отже не дивно, що сам Ген. Секретаріат у своїй декларації від 9-го липня 1917 р. признав, що його влада ще не набула прикмет публічно-правової, що вона зі стану моральної влади ще має перейти в публічно-правову, себто повномочну, з усіма властивими їм компетенціями, функціями і апаратами, інакше — з моральної влади має ще перетворитися у фактичну.

А Винниченко, як голова Генерального Секретаріату в кінці серпня 1917 р. на засіданні Малої Ради вияснював есерівській опозиції, що Секретаріат не міг багато зробити, "не маючи фактичної влади, ні апарату..." (Д. Дорошенко. Там же. Т. I. Стор. 133).

І тільки після затвердження Тимчасовим правительством нового складу Ген. Секретаріату 14 вересня, за словами Д. Дорошенка, "можна було (та й треба!) приступити нарешті до органічної роботи, щоб здобута автономія залишилась не абстрактною політичною формулою, не паперовою декларацією, а була дійсно переведена в життя". (Там же. Стор. 137-139).

Однак, неясність правної компетенції Генерального Секретаріату і неясність, яка саме територія йому підлягає — пише Д. Дорошенко — не складалися і тоді на сприятливі умовини для ділової, творчої праці. Тільки 10 жовтня Ген. Секретаріат виступив на засіданні Малої Ради з програмовою декларацією, в якій свої загальні завдання окреслив, як "об'єднання всієї української землі і всього українського народу в одній автономній одиниці".

Однак, з цих окреслених завдань сам Генеральний Секретаріат зробив тільки паперову декларацію, коли 26 жовтня звернувся до петербурзького уряду з меморандумом, яким просив Тимчасове правительство, щоб воно наказало всім місцевим установам зноситись з ним тільки через Ген. Секретаріат та щоб останньому було надано право ревізії помешкань і перевозних засобів.

Ось так реально виглядала та державність за першими двома Універсалами, що початок відзначення її 50-річного ювілею штучно тепер виводиться від березня 1917 р. Тільки упадок Тимчасового правительства Росії, коли там при владі не стало представників всеросійської революційної демократії — ідейних однодумців Центральної Ради, — остання відважилась на проголошення III Універсалом Української Народної

Республіки в цілях створити одинокий фундамент під красу владу, щоб вона, за словами Грушевського — "стала дійсною, фактичною владою". III-ім Універсалом Україну проголошено Українською Народною Республікою "во ім'я рятуння всієї Росії", в межах Російської держави: "не одділяючись від республіки Російської і зберігаючи єдність її".

Найхарактернішою домінантою у наставленні творців III Універсалу було зовсім не створення Української Держави, лише турботи за збереження Російської держави. Може найкраще це висловила "Робітнича Газета", що в ч. 179 закликала: "Прокладаймо шлях до федерації!" "Цією своєю роботою ми рятуємо єдність російської держави, зміцнюємо єдність всього пролетаріяту Росії і міць російської революції". Українську Республіку газета вважала за щабель до відбудови Росії. "Через республікансько-автономний лад на місцях до федеративної демократичної республіки Росії". Газета ставила питання так: "Або цілковитий розвал Росії, розпад її на окремі самостійні держави, або федерація. Іншого виходу нема".

Друга основна газета "Боротьба" тоді ж сповідалася, що українські есери ніколи не представляли собі ідею української державности, як і взагалі ідеї державности самодовільною ідеєю, котрій мусить бути підпорядковане все інше! На їх погляд "федерація є вищим типом співжиття народів, ніж сенаровано-державне життя". (Там же. Стор. 186-187). В цей спосіб основні промотори ЦРади есдеки і есери знецінювали вагу і значення Української Народної Республіки, як держави. А з уваги на самий зміст III Універсалу проти нього протестували і подалися до димісії генер. секретар земельних справ М. Савченко-Більський, секр. націон. справ Ол. Шульгин, секретар пошт. і телеграф. справ Зарубін і генер. писар Ол. Лотоцький.

Що ж до IV Універсалу і створеної ним державности, IV Сесія Пленуму Ради ГРуху, у свідомості повні відповідальности перед Історією і її об'єктивною правдою рішуче і категорично стверджує,

1) що січневим актом 1918 р., виходячи не зі світоглядових принципів, лише з тактичних побудників, Мала Центральна Рада, на час з 25 січня до дня скликання Українських Установчих Зборів, проголосила тільки часову тіль самостійної держави, що, згідно з автентичним текстом того IV Універсалу, мала бути заступлена федерацією, чим і створено цілком свідомо правні підстави для непередрішенства:

2) що Центральна Рада не за страх, а за совість кріпила вузли своїх міцних зв'язків з Росією через автономію її двох перших Універсалів, через відкриту федерацію її III Універсалу і через завуальовану федерацію — четвертого;

3) що січневим актом 1918 р. Мала ЦРада проголосила за автентичним текстом останнього уступу IV Універсалу не національну українську державу, лише селянсько-робітничу, клясову, що за поданим, зараз після проголошення, виясненням голови Ради Міністрів натурально мала становити "фундамент" під "будинок соціалізму" і "основу" для "федерації соціалістичних республік всього світу";

4) що січневий акт 1918 р. дає підставу ворогам нашої національної самостійної держави тільки бити нас засадою непередрішенства та обви-

нувачувати нас в державницькому невіробиенні, бо ані проголошений цим актом характер самостійности, ані цілковитий розпуск армії, ані заміна її народною міліцією, ані скасування приватної власности, ані соціалізація землі, ані націоналізація промислу, торгівлі і банків, ані засада опертя влади на "робочий народ" чи тільки "революційно-демократичні верстви", ані його соціалістично-федеративні основи, ані повна байдужість до релігії і Церкви, ані проголошення прийнятого закону про національно-персональну автономію — явно не надавалися служити підставою для розбудови української національної держави;

5) що сама Українська Центральна Рада ніколи не була сувереним вищим органом. Якщо світова демократія виходить з засад суверенности народу, то для цього вимагається потвердження волевиявлення того народу. Українська ЦРада постала революційним порядком і ніколи не була санкціонована в загальних виборах цілого суверенного народу. Члени ЦРади з позицій світової демократії не були контрольовані через загальні вибори суверенного народу. Зі штандпункту доктрини "суверенітету народу" всі акти ЦРади є більше як сумнівної державно-правної вартости. А непросто, відкинувши засаду історичного права, ЦРада відмовилась від національної державно-правної легітимности, розкоріненої ще в сивих віках Київської державности Руси-України, чим і обеззброїла себе з усіх поважно-історичних, науково-правних аргументів і підстав.

6) Сама ж концепція УНР уложились в 1917 р. як одна із форм селянсько-робітничої державности, що вийшла на історичну сцену Сходу Європи, як заперечення національної держави, урухомлювана інтернаціонально наставленими промоторами. Державність УНР — це безсумнівний варіант нового ідеалу державности, виелімінованого з історичних національно-державницьких традицій Руси-України та відповідаючого інтересам лиш одного спролетаризованого плебсу України й ідеологічно-політичного речника його: революційно-трудова української демократії. Остання, як здеклясована з природи сила, зірвавши поруч з першими двома також і з третім суспільним станом — буржуазією, найшла в стані заперечення національних ідеалів і демократії, згравітувавши в полон соціальних ідеалів четвертого стану — пролетаріяту. Це і є ключ для зрозуміння нинішнього завихореного політичного стану посідання української еміграції з її ребусами в ділянці анархічного проводу й неустійненої політики. Проблеми коекзистенції, контактів і зустрічей, заінтересування статусом УРСР і нова форма змінівиховства є лиш наслідком давньої втрати віри у непорушність і святість національних ідеалів, у силу духа землі наших великих предків. Треба числитися з тим, що як УНР у советському виданні 1917-18 рр. з робітниче-селянською владою ніколи не була і не могла стати державою, що стала б синонімом нації, так і УНР українського спролетаризованого плебсу з четверто-універсальною селянсько-робітничою державністю ніколи не була і не могла стати українською державою, що покривалася б синонімом української нації.

У цій самій площині лежить і споріднена їм нинішня УРСР як робітниче-селянська клясова держава, що ніколи не стане синонімом

нації, чи інакше — національною державою. Всі ці три згадані форми класової держави винесені поза дужки нації, всі вони мають у своїй проєкції єдиний світ ідей космополітичного універсалізму, царства інтернаціоналізму, хоч і на різних щаблях його по-різному насліджені й напмповані.

Першою спільною і основною рисою цих трьох форм класової державності є та, що промотором їх в усіх випадках був спролетаризований плебс, — що виступив проти інтересів українотворчих верхів з тою різницею, що у випадку УНР "рідної" спролетаризований плебс старалася очолити українська революційна демократія, а у випадках УНР советського видання і УРСР на чолі того плебсу опинились большевики, а цілі у одних і других сходились у одному фокусі інтернаціоналізму.

Другою спільною рисою цих трьох форм класової державності було ядро влади — ради чи совсти на місцях. Ради депутатів спролетаризованого плебсу творили основу влади усіх цих трьох форм класової державності. Оцю основу влади — конституцію рад — виробили, за призначенням Леніна, навіть не большевики. "Її виробили до большевицької революції меншовики і есери проти самих себе". (Ленін, Т. XXII, Ст. 134). Отже заслуги в цьому і "наших" есдекіз і есерів не відкинути.

Третьою спільною рисою цих трьох форм класової державності була та, що владу в усіх цих випадках змонополізували інтернаціоналісти: байдуже соціалісти чи большевики. Різниця поміж останніми неістотна. Ленін у приватній розмові з швайцарським комуністом Плятемом, на тему різниці поміж ними, висловився так: "Нам врешті байдуже чи буде на Україні форма правління радянська чи демократична, аби при владі стояли соціалісти. Краще добрий соціалістичний уряд, чим поганий радянський". (В. Іванис. Симон Петлюра—Президент України. Торонто 1952. Стор. 114).

Коментарі тут ізлишні.

ПОВІДОМЛЕННЯ

"Проекти програмових матеріалів СКВУ", виготовлені й опубліковані окремою брошурою, мають на першій сторінці напис: "Цих матеріалів не вільно публікувати друком, ані проголошувати на публічних зборах як у цілості, так і в частинах, бо ще підлягають вони узгодженню з компетентними центральними репрезентаціями окремих країн, і їх крайових організацій. Після остаточного узгодження проекти будуть проголошені на публічній Сесії Світового Конгресу Вільних Українців і щойно тоді будуть опубліковані у всій пресі".

Наперекір вказаній для всіх забороні публікувати ті проекти, — вони все таки частинно вже були виголошені в 1967 р. на святкуваннях 22 січня та публіковані в пресі — з відома Підготовчого Комітету. Крім розповсюдження брошурою тих односторонніх проектів, співчуваюча їм преса постійно популяризує запроєктовані для відзначення на СКВУ переключені і незгідні з історичною дійсністю факти з 1917-20 рр. та шкідливі і для теперішньої визвольної боротьби.

Гетьманські організації не реагували на того роду поступовання супроти них з боку Підготовчого Комітету, щоб не поглиблювати і так постійної кризи навколо СКВУ, створюваної самими організаторами на тлі непродумано прийнятих "основних принципів для скликання СКВУ".

Гетьманські Організації зайняли становище до тих проектів щойно тоді, коли їм надіслано їх для вислову своїх завваг. Це зроблено в листі, висланому до Президії ПАУК, а згодом у резолюціях 4-ої Сесії Ради Гетьманського Руху.

Не дивлячись на те, що Підготовчий Комітет постійно повідомляв про вже "останні" наради різних комісій, "остаточні" УЗГІДНЕННЯ усіх питань СКВУ, про "кінцеві" реченці висилки делегатів і т. п. — Гетьманські Організації, що входять в систему КУК і УККА та ПАУК — ані разу не були запрошені до тих "узгіднень", а завваги, висловлені на зустрічі Президії ПАУК (яку названо "нарадами") — з представниками різних організацій, — теж не були взяті до уваги, хоч проекти появилися друкованою брошурою щойно кілька місяців пізніше. Так же само — не дивлячись на проголошені "узгіднення" — Підготовчий Комітет досі не дав відповіді Гетьманським Організаціям у справі висланих ними завваг та поправок до проектів.

"Свобода" ч. 188 від 14 жовтня 1967 р. подала вістку під заг. "Редакційна Комісія закінчила оформлення програмових матеріалів для СКВУ" в дні 8-го жовтня 1967 року.

У повідомленні кається, що "Редакційна Комісія розглянула, обміркувала та вбільшості узгляднила конкретні пропозиції і рекомендації".

У вичислених чотирьох пунктах про взяті Редакційною Комісією до уваги поправки від різних організацій — навіть згадки нема про одну важливу поправку від Гетьманських Організацій, а саме до "Основних принципів для скликання СКВУ". Отже й до Редакційної Комісії не запрошено нікого від Гетьманських Організацій для узгіднення їхніх завваг, під якими кожний український державник може підписатися.

З цього видно, що проекти, встановлені організаторами СКВУ, були виключними напрямними для їхнього оформлення Редакційною Комісією. Всякі завваги, які не відповідали настановам, прийнятим організаторами СКВУ, — не були взяті до уваги. І таким чином проекти ті стануть резолюціями на СКВУ для всіх українців — без заповідженого УЗГІДНЕННЯ з крайовими організаціями.

А треба пригадати, що всі матеріали для СКВУ мали бути узгіднені за принципом добровільних поступок в ім'я здійснення високих цілей Світового Конгресу Вільних Українців.

Чи СКВУ стане маніфестацією української єдності і віддзеркаленням спільних державницьких прагнень, — відповідальність за це взяли на себе виключно організатори СКВУ, яким дано право "вета". Кориستاючи з такого права, хтось провалив добрий задум для запрошення репрезентантів державних періодів 1917-1941 рр., замінивши їх головами провідів кількох політичних середовищ.

Соціалістичні лідери в 1917 році також не допустили українських консервативних кругів до державного будівництва, а самим соціялістам не вистачило сил втримати "важкий український державний меч", перерубавшись ним, кинули його на поталу ворогам України.

І застосування супроти державности Гетьманського періоду і теперішніх консервативних кругів засад відомого "нет" і "скільки папа має дивізій", — не є рекламованим УЗГІДНЕННЯМ, ані гарантією успіхів у дальшій праці СКВУ.

21 жовтня 1967 р.

**
*

Дальші матеріали в справі СКВУ — вийдуть окремою брошурою.